

Тетяна ФРАНЧУК

канд. пед. наук, доцент,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,

Оксана МОЗОЛЮК

викладач, Фаховий коледж економіки, права та інформаційних технологій,

Кам'янець-Подільського податкового інституту,

м. Кам'янець-Подільський

ЦІЛІСНИЙ ДУХОВНИЙ ПРОСТІР ГРОМАДИ ЯК ЗНАЧУЩИЙ ЧИННИК МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Будь-які конфлікти, особливо ті, що пов'язані з воєнними діями, варто трактувати і як виклики, жорсткі випробування, і водночас як можливості, у контексті яких відбувається переосмислення традиційних цінностей, підходів до оновлення та «перезавантаження» систем. Це передусім актуально для освітньої системи на етапі переходу до нових стандартів, з-поміж яких особливого значення набуває її особистісна зорієнтованість, що проєктує формування позиції того, хто навчається (учня, студента), як суб'єкта формування не лише своєї освітньої діяльності, а й соціального, життєвого простору.

У ситуації війни важливо цілеспрямовано та ефективно працювати над консолідацією суспільства, громади, їх об'єднання навколо спільних цінностей, найважливішими з-поміж яких закономірно є духовні. Фактично українське суспільство, а відтак і вітчизняна освіта отримали замовлення на єдність у протистоянні з нашим спільним ворогом, що реалізується через націєоб'єднувальні ідеї та цінності.

Тому саме кризові ситуації, жорсткі реалії часу диктують необхідність переосмислення традиційних моделей діяльності та поведінки, проєктування нових, які були б адекватні цим викликам, визначали б духовно-моральні орієнтири розвитку. Консолідація суспільства – це спільний пошук шляхів розв'язання складних проблем захисту та відбудови високодуховного громадянського суспільства (громади) в умовах сучасних викликів через

осмислення всіх його сегментів і закладання базових орієнтирів у надважливу галузь освітньої діяльності.

«Духовність української держави сьогодні – це умова, фактор і тонкий інструмент вирішення завдання виживання українського народу, його надійного життєзабезпечення, сталого розвитку суспільства й особистості. Адже від того, як людина та суспільство в цілому використовує потенціал духовності, залежить його сьогоднішнє і майбутнє» [2]. Проблематика духовності та духовного життя суспільства досліджувалася протягом століть такими видатними філософами, як Г. Сковорода, М. Хвильовий, В. Андрущенко, І. Бех, В. Огневюк та ін. Наразі йдеться про трансформаційні процеси у сфері розвитку духовності української держави, освіти як її складової на основі пошуку актуальних духовно-моральних ідеалів та життєвих сенсів.

Як стверджує Іван Бех, «Піклування про духовно розвинену особистість нині виявилось не просто суспільним гаслом, яке прийшло на зміну іншим пріоритетам, а стало по-справжньому біллю суспільства. Річ у тім, що деіндивідуалізація і дегуманізація особистості дійшли до крайньої межі; непомірно культивується раціоналізм мислення, коли вона діє лише жорстко нормативно, тобто подібно до автоматів. Зникає, таким чином, почуттєве осягнення світу у цілому і всіх його складових. Романтика життя стає чужою для сучасної людини» [1]. Єдність, що лежить в основі соціального гуртування, забезпечується за рахунок виокремлення спільних базових цінностей і розуміння того, що лише колективними зусиллями їх можна реалізовувати. Вони є спільними для всіх і потребують об'єднання зусиль духовної, культурної, освітянської спільноти, управлінських структур, а також продуктивної комунікації, конструктивних форм взаємодії всіх суб'єктів формування духовно зорієнтованого, соціально-економічного простору регіону, громади. Також важливим є розуміння того, що ці цінності мають бути вироблені самою громадою і сприйматися як колективні напрацювання, а не як ті, що кимось визначені як правильні і як зазвичай транслюються «зверху». Зокрема, це можуть бути колективні дискусії представників держави/управлінських структур, освіти

та громадянського суспільства з проблем, що є найбільш актуальними у рамках визначеної ситуації та для певного регіону, до прикладу:

- Чому в єдності сила (особливо під час лихоліть/випробувань)?
- Що є об'єднанням у ситуації наявності спільного ворога, що загрожує існуванню держави, життю і свободі людини?
- Як формувати платформу, де можуть взаємодіяти духовні інституції, духовно-моральні лідери?
- Різноманіття людей в одній громаді (їх життєвих позицій, ціннісних пріоритетів, віросповідань) – це проблема, з якою потрібно «боротися»? Що таке єдність під час лихоліть та випробувань?
- Що таке духовність у контексті розвитку інклюзивного середовища громади?
- Які процеси/проблеми в громаді наразі потребують осмислення та пошуку форм практичної реалізації на основі високих духовних цінностей, із залученням духовних, освітніх, управлінських інституцій, духовно-моральних лідерів?
- Що таке змагальність щодо сфери духовно-морального впливу і які її ймовірні наслідки?
- Які спільні заходи (акції, ініціативи тощо) суб'єктів духовного впливу є актуальними в режимі реального часу?

Такі проблеми є орієнтовними, вони мають неодмінно бути переосмислені та сформульовані безпосередніми суб'єктами громадянської спільноти. Об'єднання навколо спільного пошуку їх вирішення є чинником формування цілісного духовного простору регіону, громади, який неодмінно трансформується в освітній. У його контексті визначається спрямованість спільних базових цінностей не лише здобувачів освіти різних рівнів (починаючи від дошкільної, завершуючи післядипломною), а й спільні платформи для взаємодії різних форм комунікації держави, бізнесу, громадськості, комунікації неоднакових верств населення, етнічних груп, тимчасово переміщених осіб, формуючи у такий спосіб комфортне для всіх інклюзивно зорієнтоване суспільство.

Отже процес соціального гуртування є складним і багатовекторним, у його основі – партнерська взаємодія. За таких умов формується ситуація, у рамках якої закладаються стратегічні орієнтири духовно-морального виховання молоді, які безпосередньо впливають на модернізацію освітньої системи через:

- формування цілісного особистісно зорієнтованого освітнього простору (у контексті регіонального) з відповідним духовним потенціалом, який розвивається на домінуючих спільно вироблених національно-патріотичних цінностях, відповідно пріоритетах розвитку громади, освіти в її контексті;

- природні та ефективні форми співпраці всіх суб'єктів соціально-економічного простору регіону.

Отже, маємо перейти від ситуативних, часто декларативних, формальних форм співпраці до реальних, затребуваних часом та ситуацією. Йдеться про складні форми взаємодії освіти та соціально-економічного середовища на локальному рівні.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія / І. Д. Бех. Київ – Чернівці : «Букрек», 2018. 320 с.

2. Панчишин Софія. Розвиток духовного життя як невід'ємна складова процесу розбудови української держави URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/47116/1/%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D1%87%D0%B8%D1%88%D0%B8%D0%BD%20%D0%A1%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf>